

SOSYOLOJİDE TEMEL KAVRAMLAR

ANTHONY GIDDENS & PHILIP W. SUTTON

Yayına Hazırlayan

ve

Çeviren

Ali Esgin

4. Baskı

phoenix

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

SOSYOLOJİDE TEMEL KAVRAMLAR
ANTHONY GIDDENS & PHILIP W. SUTTON

Orijinal Künye: *Essential Concepts in Sociology*, Polity Press, 2014.

Yayına Hazırlayan ve Çeviren: Ali Esgin

Editör: Gülben Salman

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

1. Baskı: Ekim 2014, Ankara

2. Baskı: Haziran 2016, Ankara

3. Baskı: Şubat 2018, Ankara

4. Baskı: Şubat 2020, Ankara

ISBN No: 978-605-9801-73-7

Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@phoenixkitap.com

<http://www.phoenixyayinevi.com>

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Dağıtım

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

SOSYOLOJİDE TEMEL KAVRAMLAR

ANTHONY GIDDENS & PHILIP W. SUTTON

**Yayına Hazırlayan
ve
Çeviren
Ali Esgin**

İçindekiler

GİRİŞ	9
TEMA 1: SOSYOLOJİK DÜŞÜNMEK	15
Söylem	15
Küreselleşme	21
Modernlik	28
Postmodernite	34
Rasyonelleşme	40
Toplum	46
Yapı/Fail ikiliği	52
TEMA 2: SOSYOLOJİ YAPMAK	59
İdeal Tip	59
Nicel/Nitel Metotlar	65
Realizm (Gerçekçilik)	71
Düşünümsellik (Refleksivite)	77
Bilim	82
Sosyal İnşa	87
TEMA 3: ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK	93
Yabancılaşma	93
Çevre	99
Endüstrileşme (Sanayileşme)	104
Göç	109
Risk	115
Sürdürülebilir Kalkınma	121
Şehircilik	127

TEMA 4: SOSYAL YAPILAR.....	135
Bürokrasi	135
Kapitalizm.....	142
Tüketimcilik	148
İşbölümü.....	154
Eğitim	159
Organizasyon (Örgüt)	164
Din	171
TEMA 5: EŞİTSİZ YAŞAM FIRSATLARI	177
Sınıf.....	177
Toplumsal Cinsiyet	184
Kesişimsellik	190
Ataerkillik	195
Yoksulluk	201
İrk ve Etnisite.....	207
Sosyal Hareketlilik	213
Statü	220
TEMA 6: İLİŞKİLER VE YAŞAM SEYRİ	227
Topluluk (Cemaat).....	227
Aile	233
Yaşam Seyri	238
Ağ (Network)	243
Cinsellik	248
Sosyalleşme	254
TEMA 7: ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM.....	259
Kültür.....	259
Kimlik.....	265
İdeoloji.....	270
Etkileşim	275
Kitle İletişim Araçları	280
Kamu Alanı	286

TEMA 8: SAĞLIK, HASTALIK VE BEDEN.....	293
Biyotıp	293
Tibbileştirme	299
Hasta Rolü	304
Sosyal Engellilik Modeli	309
Sosyal Benlik.....	314
Damga	319
TEMA 9: SUÇ VE SOSYAL KONTROL	325
Anomi	325
Sapma.....	331
Etiketleme	337
Ahlaki Panik	342
Onarıcı Adalet.....	348
Sosyal Kontrol.....	354
TEMA 10: SİYASET SOSYOLOJİSİ.....	361
Otorite	361
Yurttaşlık	367
Sivil Toplum	373
Çatışma.....	379
Demokrasi	385
Ulus-Devlet.....	391
İktidar	396
Sosyal Hareket.....	402
DİZİN	409

Giriş

Sosyal yaşam statik ya da durağan değildir; aksine devamlılığı olan bir değişim sürecidir. Yaklaşık otuz yıldır, cinsiyet ilişkilerindeki kaymalar, artan göç, çokkültürcülük, İnternet ve sosyal ağlar, küresel terörizm ve Orta Doğu'yu saran politik kargaşalar modern dünyayı dönüştürmüştür. 19. yüzyılın ürünü olan sosyoloji; bu dönüşümler karşısında sabit kalamaz, zamana ayak uydurmak zorundadır; aksi takdirde onun varlığı anlamsızlaşacaktır. Günümüz sosyolojisi; kuramsal olarak çeşitlilik arz eder, çok geniş bir konu aralığını kapsar ve toplumlara analiz etmek için geniş bir yelpazedeki araştırma yöntemlerini kullanır. Sosyolojinin bu özelliği, içinde yaşadığımız giderek daha fazla küreselleşen sosyal dünyayı anlama ve açıklama girişimlerimizin kaçınılmaz bir sonucudur ve bilindik kavramlarımızın yeniden değerlendirilmesinin ve yeni kavramlar oluşturulmasının zorunlu olduğu anlamına gelir.

Sosyolojide Kavram Gelişimi

Bazı sosyolojik kavramlar uzun süredir kullanılmaktadır ve geçen zaman içinde kavramsal dayanaklar olarak kalmayı başarmışlardır. Örneğin, sınıf, statü, bürokrasi, kapitalizm, cinsiyet, yoksulluk, aile ve güç gibi kavramlar, sosyolojinin temel kavramları olmayı hâlâ sürdürmektedir. Küreselleşme, postmodernite, düşünömsellik, çevre, yaşam seyri, onarıcı

adalet ve sosyal engellilik modeli gibi kavramlar ise, daha yakın zamanlarda geliştirilmiştir. Bu kavramlar artık, son yıllardaki muazzam değişimleri temsil eden kavramsal sözlüğün parçalarıdır. Bütün bunlar aslında, günümüzde disiplinin genel biçimini kavramanın çok daha zor olduğu anlamına gelmektedir. Kitap, yaklaşık yüz elli yıldır sosyolojideki belirli gelişmeleri tanımlayıcı figürler olarak işlev gören bazı temel kavramları tanıtarak, bu zorluğu aşma çabalarına katkı sunma amacındadır. Sosyolojinin temel kavramlarını, onların kökenlerini ve çağdaş kullanımlarını anlamak, sosyolojinin konusunun zamanla nasıl geliştiğini görmek adına okuyuculara rehberlik edecektir.

Sosyolojide kavram gelişimi genellikle, bulgularını anlamlı hale getirmek için yeni kavramlara ihtiyaç duyan kuramlara ve ampirik çalışmalara bağlıdır. Statü, sınıf ve risk gibi bazı kavramlar, toplumsal alanda ortaya çıkmıştır. Bu türden kavramlar sosyoloji içinde tartışılıp geliştirilerek, zamanla daha kesin ve kullanışlı hale gelirler. Yabancılaşma, ahlaki panik ve küreselleşme gibi kavramlar ise, sosyal olguları anlaşılır kılmak adına sosyologlar tarafından özellikle oluşturulmuştur. Fakat bunlar da sonradan, yaşamın içinde insan algılarına nüfuz ederek gündelik yaşamda kullanılmaya başlanır. Bu, doğa bilimlerindeki durumdan tamamen farklıdır. Doğa bilimlerinin oluşturduğu hiçbir kavram, bitki ve hayvanların davranışlarını değiştirme potansiyeline sahip değildir. Giddens'ın ifade ettiği gibi, aslında buradaki durum, 'tek-yönlü' bir hareket örneğidir. Hâlbuki sosyolojideki kavramlar, araştırma bulguları ya da kuramlar genellikle toplumsal alana geri dönmektedir ve bir sonuç olarak insanların fikirlerini ve davranışlarını değiştirme potansiyeline sahiptir. Bunun anlamı, sosyolojik araştırmanın, sosyo-

loglar ile onların çalışma konuları arasındaki sürekli bir 'çifte hareket'in parçasını oluşturduğudur.

Buradaki 'çifte hareket', sosyolojik kavramların doğal olarak sabit olmadığını ve yalnızca mesleki sosyolojik söylem içinde değil, aynı zamanda sosyal dünyada da değişim ve düzenlemelere açık olduğunu anlatmaktadır. Kavramların bazıları –muhtemelen büyük bir çoğunluğu- işin doğası gereği 'ihtilafli'dir. Diğer bir deyişle, farklı kuramsal gelenekler tarafından kullanılmaları nedeniyle kavramların anlamı üzerine genel bir görüş birliği yoktur. Kavramsal tartışmalar, büyük olasılıkla anlaşmazlıkların ve rekabet halindeki kuramların çeşitliliğine dair abartıların da temel nedenidir. Oysa pratikte, sosyolojide rekabet halinde olan kuramların sayısı hem nispeten azdır hem de bu kuramlar arasındaki tutarlılık ve tamamlamıcılık sanıldığından daha fazladır.

Belli bir kuramsal perspektif içinde geliştirilen kavramlar, doğal olarak farklı kuramsal anlayışlar tarafından da kullanılabilir. Örneğin yabancılaşma kavramı başlangıçta, emeğin doğasını daha anlaşılır kılmak niyetiyle Karl Marx tarafından geliştirilmiştir. Ancak kavram bir yüzyıl sonra yeniden gündeme getirilmiş ve endüstri sosyologları tarafından özgün Marxist kuramsal bağlamından kopartılarak, işçilerin çalışma ortamı hakkındaki algılarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Süreç içinde kavram değiştirilmiştir. Her ne kadar bazı Marxistler itiraz etse de, kavramın değiştirilmiş versiyonu bize farklı işyerlerinin ve yönetim sistemlerinin işçilerin yaşamlarını nasıl etkilediğiyle ilgili çok değerli bilgiler vermiştir.

Temel Kavramlar

Kitapta oldukça kapsamlı olan sosyolojik kavramların tümünü özetleme yoluna gidilmemiştir. Bunun yerine, belirli araştırma alanlarının şekillenmesine yardımcı olan ya da son dönemlerde geliştirilen yaklaşık yetmiş kavram seçilmiş ve özellikle bunlar üzerinde durulmuştur. Seçilen bazı kavramlar, örneğin güç, sınıf, ideoloji, toplum ve kültür gibi, zamana karşı dayanıklı olanlardır. Bu türden kavramlar, sosyoloji tarihinin tüm seyri boyunca kullanımda olmuşlardır; dahası günümüzdeki araştırmalara rehberlik etmeye ve tartışmalara yön vermeye de devam etmektedirler. Cinsiyet, tüketimcilik, kimlik ve yaşam seyri gibi diğer bazı kavramlar ise, böyle uzun bir geçmişe sahip değildir. Fakat onların etkileri de önemlidir. Nispeten yeni sayılabilecek bu kavramlar, sadece geniş araştırma alanları oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda geçmişteki tartışmalara yeni biçimler verme ve eski kavramların geçerliliğini yeniden değerlendirme noktasında bizlere yol göstermektedir. Sonuç olarak, kitaba kesişimsellik, küreselleşme, risk ve onarıcı adalet gibi yakın zamana ait daha yeni kavramlar da dâhil edilmiştir. Bize göre bu kavramlar, şimdiden kimi yenilikçi anlayış ve çalışmalara kaynaklık etmiş, büyük bir olasılıkla da temel kavramlar olarak uzmanlık alanları içinde yerleşik hale gelmeyi başarmıştır.

Konu başlıkları altındaki anlatımlar, tipik bir 'temel kavramlar' kitabına göre normalden daha uzundur. Zira amacımız, cevapladıklarından daha fazla soruyu akla getiren kısa tanımlarla yetinmek değil, çok daha fazlasını sunmaktır. Bu çerçevede tarihsel ve kuramsal bağlam içinde şekillenen kavramlardan her birinin, kullanımda olan temel anlamlarının açıklandığı, bazı eleştirel değerlendirmelerinin yapıldığı ve böylelikle okuyuculara kuramlaştırma ve araştırmanın çağcıl

biçimlerinin kendilerinin yorumlayabilecekleri şekilde gösterildiği genişletilmiş bir tartışma zemini oluşturulmuştur. Bu kurgu aynı zamanda, kavramların gelişim sürecini de betimlediğinden, okuyuculara sosyolojinin çağdaş biçimleri ile sosyoloji tarihi arasındaki bağlantıyı kurma olanağını da verecektir. Ayrıca, konu başlıkları dâhilinde birçok başka kavram da tartışılmış ve kısaca tanımlanmıştır. Örneğin, 'endüstrileşme' aynı zamanda ekolojik modernleşme, post-endüstriyalizm ve kentleşme kavramlarını da içermektedir. Bu nedenle okuyuculara 'içindekiler' listesinde bulunmayan kavramlara ulaşmak için 'dizin'i kullanmaları tavsiye edilmektedir.

Seçtiğimiz kavramların bazılarının sorgulanacak olması kaçınılmazdır. Kuşkusuz sosyologların bir kısmı, oldukça önemli bazı kavramları atladığımızı ya da artık önemini yitiren kimi kavramları gereksiz yere öne çıkarttığımızı düşünecektir. Sosyolojide bir 'temel' kavramın oluşumunun hangi bağlamlara yaslandığı türünden anlaşmazlıklar son derece normaldir. Aslında bu durum, kuramsal anlayış ve kabullerdeki farklılaşmalardan kaynaklanmaktadır. Bilimsel bir topluluk olarak sosyologlar, iyi birer polemikçidirler; fakat yine de, birbirleriyle iletişim kurma ve anlaşma becerilerine sahiptirler. Sosyologların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan en önemli neden, geçen yıllar içinde gelişen ve çok sayıda kuram ve açıklama şemasından oluşan ortak bir kavramsal mirası paylaşıyor olmalarıdır.

Kitabın Kullanımı

Konu başlıkları on ana tema altında verilmiştir. Temalar özellikle konu alanlarında başlıkları daha çabuk ve kolay bulmak için hızlı bir başvuru kılavuzu olarak düşünülebilir. Kitap, sosyolojinin temel kavramlarını anlamak isteyen herke-

sin yararlanabileceği bağımsız bir metindir. Bununla birlikte *Sosyoloji: Başlangıç Okumaları* (2010) adlı çalışmamızdan faydalanan öğrenciler, temalarla ilişkili okumalara göndermeler yapmayı kolaylaştıran her iki kitap arasındaki yapı uyumunu fark edebilecektir. Konu başlıkları altında bahsi geçen diğer kavramların ilk kullanımının **kalın** yazılarak vurgulandığı metinde, kavramsal göndermeler yapılmıştır. Bununla birlikte, belli kavramların başlıklandırılmasında küçük de olsa bazı değişiklikler yaptık. Bu anlamda örneğin, **'ırk'** ve **etnisite** kavramları, aralarındaki temel farklılıklara anlatım içinde değinilmiş olsa da, bu kavramlar genellikle birlikte ele alındığından, iki ayrı başlıktan ziyade, tek bir başlık altında incelenmiştir. Aynı durum, **yapı/fail** ve **niteliksel/niceliksel metotlar** başlıkları için de geçerlidir. Belli konu başlıkları ise, kavramdan çok başlı başına bir kuram ya da yaklaşım olarak düşünülebilir. Nitekim **sosyal engellilik modeli**, engellilikle ilgili çalışmalar için özgün bir yaklaşım iken, **küreselleşme**, hem bir kavram hem de bir sosyal değişim kuramıdır. Bu türden kavramlar kitaba, çağdaş sosyolojinin geçerli bir kavramsal haritasını oluşturmak niyetiyle dâhil edilmiştir.

TEMA 1: SOSYOLOJİK DÜŞÜNMEK

Söylem

Kavramın Tanımı

Ortak varsayımlar aracılığıyla oluşturulan ve belirli bir konu hakkında insanların anlayış ve eylemlerini biçimlendirmeye hizmet eden düşünme ve konuşma çerçevesi.

Kavramın Kökenleri

Söylem kavramı, ilk olarak dilin kullanımına ve incelenmesine odaklanan dilbilimde ortaya çıkmıştır. Dilbilim bağlamında söylem, karşılıklı konuşma, kamusal tartışmalar ve çevrim içi sohbet odalarında gerçekleştirilenler türünden sözlü ya da yazılı iletişimlerle ilgilidir. Dilbilimde söylemler, iletişimin nasıl işlediğini ve organize edildiğini anlamak amacıyla analiz edilmektedir. Ancak, 1950'lerde İngiliz filozof J. L. Austin (1962), yazılı ve sözlü iletişimlerin yalnızca tarafsız ve pasif ifadelerden oluşmadığını, hatta 'söz edimlerinin' etkili bir biçimde dünyayı şekillendirdiğini iddia etmiştir. Michel Foucault ise, **iktidara** ve iktidarın **toplum** içindeki etkilerine dair ana sosyolojik ilgileri, dil incelemesiyle ilişkilendirmiştir. Bu başlangıç nokta-

sından itibaren söylem ve 'söylemsel pratikler', sosyologlar için çok daha ilgi çekici konular haline gelmiştir.

Anlam ve Yorumlar

Dil ve iletişim incelemeleri, çoğunlukla anlam inşa eden dil bilgisi kuralları ile gramerin rolü gibi teknik özelliklere odaklanır. Oysa 1950'lerin sonlarına doğru söylem, bir eylem tipi ve dünyaya bir müdahale şekli olarak görülmeye başlanmıştır. Nitekim politik grupların, örneğin 'özgürlük savaşçıları' değil de 'teröristler' şeklinde tanımlanması veyahut gazetelerin işçi grevlerinin nedenleri yerine, üretimdeki azalmalara odaklanan yayınlar yapması, bu konulara ilişkin düşünce ve eylemlerimizin yönünü tayin edebilmektedir. 'Söz edimleri' nosyonu, dile ve gündelik konuşmaya bakışımızı değiştirmiştir. Daha önceleri marjinal olarak görülen durumlar, yakın zamanlarda **kitle iletişim** ve **kültür** incelemelerinin yanı sıra, iktidar ilişkileri ve sosyal yapıları kavrayışımızın da merkezine oturmuştur. Böylelikle sosyologlar dili, insanların sorunlarını ifade etme biçimini kontrol altına alan ve bunun yanında yine belirli düşünceleri gündem dışına iten politik argümanlar (söylemler) çerçevesi olarak incelemeye başlamışlardır.

Kuşkusuz söylem kuramının en etkili temsilcisi, akıl hastalığının (kendi ifadesiyle, deliliğin) tarihi, suç, cezalandırma sistemleri ve sağlık kurumları üzerine çalışmalarıyla bilinen Michel Foucault'dur. Foucault ([1969] 2002) söylemlerin, iktidara yaslanarak sosyal yaşamı biçimlendiren yapılar inşa ettiğini ileri sürmüştür. Bu suretle söylem yapıları, paradigma gibi işlemekten ziyade, belirli bir konu hakkında hem ne söylenebileceğine hem de onun nasıl ifade edileceğine ilişkin kısıtlamalar getirmektedir. Örneğin suç söylemleri, sıradan günde-

lik yaşamın sağduyulu insanların güvenliğinin sağlanmasını ve yasaya uygunluğu temin eden egemen hukuk ve düzen söylemlerine uyumlu olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede suç söylemleri açısından kitlenin güvenliğinin sağlanmasına karşı olmak ya da yoksulun hukuka sürekli olarak itaat etmesi gerektiğini savunmak her koşulda anlamsız olacaktır. Kaldı ki suç söylemi, birey toplumun yesi olmadan önce de vardır. Bireyler **sosyalleşme süreci**yle toplumun değer ve normlarını öğrenirken, onların davranış ve tutumları kısmen toplum tarafından şekillendirilir. Bu yönüyle söylemler, bireylerin **kişisel kimliğinin** ve **benlik duygusunun** yaratılmasına yardımcı olurlar. Böylelikle, insan eyleminin sınırları olduğunu vurguladıkları gibi, insanların istediklerini dşunme, istediklerini söyleme ya da yapma noktasında total bir özgürlüğe sahip olmadıklarına da işaret ederler.

Foucault, söylem kavramını ve söylemsel pratikleri iktidar incelemelerinde merkezi bir konuma taşıyarak, kavramın kapsamını genişletmiştir. O, bilgi ve iktidar arasında karşıtlık oluşturmak yerine, bilgi ve iktidarın birbirleriyle yakından bağlantılı olduğunu ileri sürmüştür. Foucault'ya göre kriminal davranışlar ve akıl hastalığıyla ilgili nesnel bilgi arayışında olan, sırasıyla, kriminoloji ve psikiyatri gibi akademik disiplinler, aynı zamanda suçu ve akıl hastalığını anlama ve bunlara karşı önlem alma yöntemlerini şekillendiren iktidar ilişkilerini de üretmektedir. Psikiyatrik söylem, delilik ve akıllılık arasında kendi sınırlarını çizerken, akıl hastalığını tedavi etmek ve hastaların toplumdan izolasyonunu sağlamak adına uzmanlaşmış sağlık kurumlarını meşrulaştırmaktadır. Yine, değişen suç söylemleri, sadece kriminal davranışları tasnif ederek açıklamakla yetinmemiş, aynı zamanda suçluları ta-

nımlama ve suçla mücadelenin yeni yöntemlerini tayin etme konusunda da belirleyici olmuştur (Foucault, 1975).

Eleştirel Noktalar

Söylem kavramı kuşkusuz kışkırtıcıdır ve bu yönüyle sosyolojide kolaylıkla kabul görmüştür. Fakat Foucault'nun, söylemlerin yerinden çıkartıldığı ve belirli bir sosyal temelle – bir **sosyal sınıf** gibi- bağının koparıldığı fikri, iktidar hakkındaki diğer incelemelerden elde edilen görüşlerle uyuşmamaktadır. İktidarla ilgili pek çok çalışmada söylem, egemen sınıfları alt sınıfların üstünde gören anlayışta ya da erkekleri kadınlardan üstün tutan ataerkil otoritede olduğu gibi, kişi ya da grup çıkarları için kullanılabilir veya çıkar elde edilebilecek bir şey olarak görülmektedir. Gücün sosyal ilişkileri kolaylaştırdığı düşüncesi, güçle ilgili eşitsizliklerinin gerçek sonuçlarının ihmal edilmesine neden olmaktadır. Ayrıca, başlıca unsurlar olarak özellikle dil, konuşma ve metin üzerine odaklanmak, bunlara gereğinden fazla önem atfetme eğilimi doğurmaktadır. Bazı eleştirmenlere göre bu durum, güç dengelerini değiştiren gerçek sosyolojik meseleleri göz ardı eden ve kültürel alan içindeki sosyal ilişkileri karanlıkta bırakan 'dekoratif' bir sosyoloji üretmiştir (Rojek ve Turner 2000). Oysa sosyal yaşamın şekillenmesinde önemli olan yalnızca söylemler değil, aynı zamanda gerçek sosyal ilişkiler ile maddi kültürdür.

Güncel İlgiler

Söylemsel çerçevelerin sosyal yaşamın önemli bir parçası olduğu fikri, hâlâ birçok çalışmanın temel çıkış noktasıdır. Örneğin Lessa (2006), söylem analizini kullanarak gençlerin ve ebeveynlerinin problemlerini anlamak için, tek ebeveynli

gençlerle çalışan ve İngiliz hükümetinin finanse ettiği bir kurumu değerlendirmiştir. Bekâr anneleri sorumsuz, aciz yardım 'dilencileri' olarak sunan toplumdaki egemen söylemin aksine, bu kurum sosyal yardımın meşru bir hak olduğu anlayışıyla genç ebeveynler yerine genç anneler alternatif söylemini geliştirmeye çalışmıştır. Geliştirilen alternatif söylem, algıların değişmesinde ve gerekli kaynakların toplanmasında belli ölçülerde başarılı olmuştur. Bununla birlikte çalışma, her ne kadar refah sisteminin çok spesifik bir alanında ve lokal bir düzeyde olsa da, hâlihazırdaki egemen söylemlerin rakipsiz olmadığını ve onların potansiyel olarak sarsılabileceğini kanıtlamıştır. Bu türden söylem çatışmaları, istisnai bir durum olmaktan çok belki de bir kuraldır.

Çok daha geniş bir düzeyi kapsayan çalışmalar, küresel politik söylem incelemeleridir. Eylül 2001'de Amerikan hedeflerine saldırılar sonrasında, Amerikan hükümeti tarafından yeni bir küresel 'terörle savaş' söylemi oluşturuldu. Bu söylemsel çerçeve açısından, teröristler tarafından yapılan saldırılar, sadece Amerika'ya karşı değil, aynı zamanda demokrasiye karşıydı (Hodges ve Nilep 2009: 3). Söz konusu söylem daha sonra, tepkili olan, açıklama bekleyen ya da onları haklı göstermeye çalışan aktörler arasındaki bir dizi tartışmayla kamuoyunu şekillendirdi. Nihayetinde 'terörle savaş' söylemi, yeni kimlikler, dostlar ve düşmanlar yaratmaya hizmet eden bir 'biz ve onlar' tanımlaması oluşturdu.

Savaşın dili ve söylemi zamanla ve sayısız savaş karşısında değişmiş gibi görünse de, Machin (2009) bunun aksini iddia ederek, en azından savaşın görsel temsillerinin –aynı zamanda anlatı biçimlerinin– önemli ölçüde değiştiğini savunmaktadır. Machin, Irak savaşının 2005-2006 yılları arasında medyada yer alan fotoğrafları multimodel analiz tekniğini

(metin, imajlar, beden dili gibi iletişim kaynaklarının bir arada incelenmesi) kullanarak incelemiş ve savaşların tıpkı Afganistan'daki gibi, söylemler üzerinden sürdüğünü kanıtlamıştır. Ona göre savaş fotoğraflarında, düşman zayıfları özellikle görüş alanının dışında tutulurken, Irak'ta savaşan askerler savunmasız sivilleri gözeten profesyonel 'barış gücü' görevlileri olarak lanse edilmiştir. Savaş fotoğrafları, ayrıca belirli olayları belgelemek yerine, daha çok 'siviller', 'çarpışma', 'düşman' ve 'acı' gibi genel temaları temsil eden sayfa düzenlerini oluşturmak için kullanılmıştır. Machin özellikle, jenerikler içinde banka reklamlarından daha ucuz görüntülerin ve sembolik öğelerin giderek daha fazla kullanıldığını belirlemiştir. Dolayısıyla savaş fotoğrafçılığı, çağcıl savaşın söylemsel çerçevesi içinde önemli bir unsur olarak görülebilir.

Yararlanılan Kaynaklar ve Okuma Önerileri

- Austin, J. L. (1962) *How to Do Things with Words* (London: Oxford University Press).
- Foucault, M. ([1969] 2002) *The Archaeology of Knowledge* (London: Routledge).
- Foucault, M. (1975) *Discipline and Punish* (Harmondsworth: Penguin).
- Hodges, A., and Nilep, C. (eds) (2009) *Discourse, War and Terrorism* (Amsterdam: John Benjamin).
- Lessa, I. (2006) 'Discursive Struggles within Social Welfare: Restaging Teen Motherhood', *British Journal of Social Work* 36(2): 283-98.
- Machin, D. (2009) 'Visual Discourses of War: Multimodal Analysis of Photographs of the Iraq Occupation', in A. Hodges and C. Nilep (eds), *Discourse, War and Terrorism* (Amsterdam: John Benjamin), pp. 123-42.
- Rojek, C., and Turner, B. (2000) 'Decorative Sociology; Towards a Critique of the Cultural Turn', *Sociological Review*, 48(4): 629-48.